

20.11.2023

-דחוף!-

לכבוד

מר אייל סיסו

מנכ"ל רשות האוכלוסין וההגירה

בדוא"ל

שלום רב,

הנדון: קביעת תנאים להבאת עובדי בניין מחוץ להסכמים הביטורליים

הרינו פונים אליך בדחיפות בהמשך בבקשה בעניין החלטות הממשלה להגדלת המכסה למהגרי עבודה ברישיון בענף הבניין ולהבאת 10 אלף עובדי בניין מחוץ להסכמים הביטורליים לעבודה בתאגידי הבניין. כידוע, לפי ההחלטה יש בסמכותך לקבוע תנאים שיפחיתו את פגיעות העובדים ואת הפוטנציאל לשינוי פני הענף וההעסקה בו, ומכאן פנייתנו.

נציין כי חלק מהחששות העומדים בבסיס פנייתנו, דומים לאלו שכבר הועלו בפנייתנו אליך מיום 10.11.2023 ביחס לעובדי החקלאות שיגיעו לעבודה מחוץ להסכמים הביטורליים – העיקריים שבהם הם חזרתם של דמי התיווך הבלתי חוקיים; עירוב שיקולים, בבחינת שיקולי רווח שחור והתעשרות שלא כדין, בהבאתם של עובדים אלה, על חשבון התאמת העובדים לעבודה ובמחיר הסותרת מידע חיוני מהם לגבי הצפוי מהם בישראל בעת הזו; וכמובן חוסר יכולת לתקשר עם העובדים ככל שאלו לא ידברו אנגלית או רוסית, באופן שישיע על עבודתם, בטיחותם, זכויותיהם, יכולתם להחליף מעסיק וכיו"ב.

מלבד הנתונים הדומים בכל הנוגע לתיווך עבודה אסור והשלכותיו הקשות, לגיוס פרוץ בענף הבניין, על מבנה ההעסקה הייחודי בו באמצעות תאגידי כוח אדם, ועל מצב תאונות העבודה המבהיל בו, עלולות להיות השלכות חמורות במיוחד:

נפתח בלהזכיר שעת הוקמו התאגידיים ובטרם נחתמו הסכמים בילטורליים בענף, דמי התיווך שהיו משולמים אז רק עלו. קיים חשש משמעותי שהפתח הרחב שנפתח כעת להבאת 10 אלף עובדים ללא פיקוח, על העלויות הנלוות לו, יביא לתופעה דומה, בין היתר בהינתן עלויות הנלוות להעסקה באמצעות גורם נוסף, הם תאגידי הבניין. נוכח כך, לאורך שנים מנהלים קבלני הבניין לובי סמוי וגלוי לשינוי שיטת התאגידיים ופריצתה. לפי רוב ההערכות בתחום, רבים מהעובדים בענף מועסקים באופן פיקטיבי כמעט על ידי התאגיד, כאשר חלקים נרחבים משכרם משולמים להם במזומן בידי הקבלנים, ואלה גם מי שנותנים להם הוראות שוטפות. בנסיבות אלה, פריצת התחום לגיוס דמי תיווך עשוי לאפשר פרצות לכניסת קבלנים לתחום זה של גיוס עובדים והקמת תאגידיים פיקטיביים. בנוסף לאלה, מייצרת השיטה הקיימת פרצות נוספות, בתוך כך דיווחי נטישות פיקטיביים שמטרתם להוביל את העובדים להעסקה לא מתועדת. בהקשר זה, אנו מפנים למכתבנו מיום 9.8.2023 בו פנינו בבקשה לתקן את הנהלים הרלוונטיים (בבניין ובחקלאות) לדיווחי מעסיקים על "נטישות" כדי למנוע דיווחי סרק ולחייב מעסיקים להציג ראיה לכך שניסו ליצור קשר עם עובדיהם, בטרם הדיווח

על ה"נטישה". פנייתנו זו טרם נענתה, וקיים חשש משמעותי להתרחבות תופעה זו עם הגעתם של עובדים נוספים, בפרט כאלו שמשועבדים בחובות ופגיעים יותר לניצול.

נציין כי סיטואציה בה מגיעים עשרות אלפי עובדים בתשלום דמי תיווך, מועדת לפרוענות למעבר מהיר להעסקה בלתי מתועדת ועבודה בשעות נוספות רבות בתשלום במזומן, על מנת להשיב מהר את החובות שנצטברו כתוצאה מגיוס בלתי מפקח וגביית דמי תיווך במסגרתו.

בנוסף לכך, להבנתנו קיים צפי שהמכסה הכללית בענף תעלה לעד 50,000 עובדים, ככל שיועסקו בישראל 24 אלף עובדים. תאגידי הבניין אמורים לדאוג למגורי עובדים אלו, וספק רב אם אלו ערוכים כיום לספק מגורים הולמים למספר כה גבוה של עובדים, ככל שזה יהיה מספרם. קיים חשש משמעותי אם כן להרעה בתנאי המגורים בענף.

זאת ועוד: הקשר הרופף בין התאגידי לבין העובדים בולט במיוחד כאשר מדובר בעובדים סינים – וזאת בשל מחסום השפה, והעובדה שלצערנו ומסיבה לא מובנת, תאגידי הבניין, בניגוד לשכוחות פרטיות בחקלאות, אינם מחויבים להבנתנו בהעסקת מתורגמן לשפה הסינית. ככל שכעת יגיעו עובדים חדשים משלל מדינות, ואלו ידברו שפות שאינן אנגלית או רוסית, קיים חשש משמעותי שהדבר ישפיע על יכולת העובד לתקשר עם התאגיד. יתרה מכך – להיבט הלשוני יש השלכה דרסטית על יכולת העובדים לתקשר גם עם הקבלנים בשטח, מה שהוא חיוני במיוחד בענף הבניין לשם הקפדה על הוראות בטיחות: הניסיון מלמד, שיצירת "מגדל בבל" שפתי באתרי הבנייה מגביר את הסיכוי לתאונות עבודה, לאי-הקפדה על נהלים, וכיו"ב.

נוכח האמור, נבקש כדלקמן:

1. **קביעת הוראות ייחודיות לגיוס ב"מסלול החירומי" ממדינות שעמן כבר יש הסכמים בילטרליים:** לסין, אוקראינה ומולדובה יש הסכמים ייחודיים עם מדינת ישראל להבאת עובדים מהן. לשימורם של הסדרים אלו יש חשיבות אדירה לעתיד, בפרט ביחס ליום שלאחר פקיעת "מסלול החירום", אזי גיוס העובדים יחזור להיות תלוי בהסכמים אלו. משכך, קיימת חשיבות להבטיח שדרך המלך לגיוס עובדים ממדינות אלו תהיה דרך ההסכמים הללו – על מנת למנוע מצב שבו מבקשי עבודה יתפתו למסלול המהיר, ובחלוף 90 הימים מאגר המועמדים בהסכם הבילטרלי יישאר ריק. קיים חשש משמעותי, שבמצב זה ייטען, שוב וחוזר חלילה, למחסור בעובדים שמצדיק לכאורה את המשך ה"מסלול החירומי", וכך הלאה וכך הלאה.

משכך, נבקש לקבוע כי בכל הנוגע למדינות אלו, גיוס עובדים במסלול החירומי ומחוץ להסכמים הבילטרליים יעשה רק ביחס למי שכבר עבדו בישראל בעבר. בהמשך לכך, נבקש לפרסם כללים ברורים כיצד אזרחי מדינות אלו שכבר עבדו בישראל ומעוניינים לחזור לעבוד בה תחת המסלול החירומי, יכולים להתקשר עם לשכות התיווך בישראל להבאתם המוסדרת.

2. **קביעת תנאי שפתי להבאת עובדים מיתר המדינות:** קיים חשש ממשי שעובדים חדשים יגויסו ממדינות שונות, בהן האוכלוסייה אינה דוברת אנגלית, מה שייצור בעיות מהותיות, הן בהליך הגיוס, הן בהמשך בעבודה בענף הבניין המסוכן ובתקשורת של העובד עם מנהל העבודה ועם הקבלן הן בתקשורת של העובד מול התאגיד. הדבר עלול להשפיע על איכות העבודה והסיכונים

בה, על שביעות הרצון של המעסיק מהעובד, וכמובן על יכולת העובד לקבל סיוע מהתאגיד או לפנות בענייני בטיחות חשובים.

נוכח האמור, נבקש לקבוע מראש כי לא יובאו לישראל עובדי בניין שאינם דוברי השפות המדוברות והזמינות לתרגום בישראל.

3. **הימנעות מהקמת תאגידי בנייה חדשים או חיזוד נהלים הדוק ביחס להיעדר קשרי ניגוד עניינים בין קבלני הבניין לתאגידיים:** לטעמנו סיטואציה חדשה זו תזמן הקמת תאגידיים חדשים שהם למעשה חברות קש של קבלני בניין, ובחסות המצב החדש יש סכנה של ממש למנגנון התאגידיים וליכולת הפיקוח עליו. הדברים חשובים שבעתיים עת המדינה הולכת כעניין חירומי לגיוס בלתי מפקח.

4. **התניית היתר לגיוס בהוכחת קיומם של מגורים הולמים:** כאמור, מדובר בעשרות אלפי עובדים חדשים כאשר עובדי הבניין הפלסטינים לא לנו בישראל. יש לבחון את המגורים מראש ובטרם הבאת מספר כה גדול של עובדים חדשים לתאגיד, ודאי כשחלקם יהיו חשופים לתשלום דמי תיווך.

5. **קביעת תנאים ליידוע המגויסים בדבר מצב הלחימה בישראל:** נוכח הסיכון הצפוי לעובדים אלו ככל שישלחו לעבודה באתרים שאין בהם מיגון זמין, חלקם באזורים שחשופים לירי מאסיבי, נבקש כי תנאי להבאת עובד במסלול החירומי תהיה הצגת טופס חתום על ידי העובד, בשפתו, בו מוסבר בפרוטרוט כי העובד יודע שהוא עלול להיות מושם לעבודה באזור החשוף לירי רקטות; וכי יתכן שבאזור העבודה ו/או המגורים לא יהיה מרחב מוגן שניתן להגיע אליו במהירות הנדרשת.

6. **משאבי אכיפה מותאמים:** עוד נבקש, להקצות משאבים ייחודיים לאכיפה ולהעלות תקני האכיפה, בפרט שעה שהעובדים שיחליפו את העובדים הפלסטינים זכאים לביטוח רפואי, למגורים הולמים, ולחשבון בנק ישראלי. מובן, שמטרת האכיפה היא גם לנטר, ולו בדיעבד וככל שהדבר אפשרי, תשלום דמי תיווך בלתי חוקיים.

נודה על קבלת התייחסותך.

בכבוד רב,

אלעד כהנא, עו"ד
קו לעובד

מיכל תגר, עו"ד
הקליניקה לזכויות עובדים באוני' ת"א

העתק:
עו"ד עינבל משש, ראש מינהל עובדים זרים, רשות האוכלוסין וההגירה

עו"ד אושרת סילוני-ג'רופי, אגף תאגידי – תאגידי בניין, רשות האוכלוסין וההגירה
עו"ד שירלי רייסין ששון, מנהלת האגף להסכמים בילטרליים, רשות האוכלוסין וההגירה
עו"ד קרן גלבע, לשכה משפטית, רשות האוכלוסין וההגירה
עו"ד שושנה שטראוס, לשכה משפטית, רשות האוכלוסין וההגירה
גב' מיכל ארן, מנהלת אגף בכיר תכנון אסטרטגי ומדיניות, משרד הבינוי והשיכון
עו"ד שירי לב רן, הממונה על זכויות עובדים זרים, משרד העבודה
אינג' חזי שוורצמן, ראש מינהל בטיחות ובריאות תעסוקתית, משרד העבודה
מר מאיר דויד, ראש מינהל הסדרה ואכיפה, משרד העבודה
עו"ד דינה דומיניץ, מתאמת המאבק בסחר בבני אדם, משרד המשפטים
עו"ד הילה טנא גלעד, יעוץ וחקיקה בינלאומי, משרד המשפטים
חה"כ אליהו רביבו, יו"ר הוועדה לעובדים זרים, כנסת ישראל